

SINONIME TOPONIMICE ÎNTRE MOTIVAT ȘI ARBITRAR. CU PRIVIRE SPECIALĂ ASUPRA OICONIMIEI ROMÂNEȘTI

ANA-MARIA PRISACARU*

1. Introducere

O privire retrospectivă asupra dinamicii ansamblului toponimic românesc relevă numeroase situații de redenumire a uneia și aceleiași unități (socio)geografice. Este cazul mai ales al localităților care, de-a lungul existenței lor, ajung să primească chiar și patru nume diferite: *Gherăieștii Noi*, județul Neamț (1895) → *Satul Nou* (1896) → *Principele Ferdinand* (1904)/*Ferdinand* (1924) → *Gheorghe Doja* (1948) → *Gherăieștii Noi* (1964, TTRM, I₁: 463/2); *La Bujor*, județul Galați (1835)/*Bujorul* (1865) → *Târgul Golășei* (1845)/*Golășeii* (1846) → *Vântureștii* (1871) → *Ion Gh. Duca* (1934) → *Târgul Bujor* (1886, *ibidem* I₂: 1194/1).

Motivele substituirii unui nume topic țin, pe de o parte, de modificările survenite în evoluția istorico-socială/administrativă/economică a referentului desemnat ori în configurația geografică a acestuia, cazuri în care redenumirea este motivată. Pe de altă parte, aceste schimbări de nume pot apărea în urma intervenției cu totul arbitrare a oficialităților, situație în care noile denumiri au un caracter artificial. În exemplul de mai sus, *Gherăieștii Noi* și *Satul Nou* sugerează desprinderea așezării din vechiul sat Gherăiești, în vreme ce *Principele Ferdinand* și *Gheorghe Doja* sunt denumiri impuse oficial din considerente politice.

În acest context al redenumirii unui referent vorbim despre *sinonimie toponimică*, prin care înțelegem acordarea, pentru aceeași realitate (socio)geografică, a două sau mai multe denumiri. Sinonimia poate fi succesivă, caz în care numele nou îl înlocuiește adesea definitiv pe cel vechi, dar și simultană, când numele vechi, păstrat în uzul popular, circulă paralel cu numele nou, impus pe cale oficială, situație specifică mai ales perioadelor în care teritoriile românești s-au aflat vremelnic sub ocupație străină.

* Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide” al Academiei Române, Str. Th. Codrescu, nr. 2, Iași, România.

2. Sinonime toponimice succesive motivate

În perioada veche a toponimiei românești, numele de localități erau acordate exclusiv motivat. În cazul oiconimelor personale, denominatorul alegea numele așezării plecând cel mai frecvent de la proprietarul acesteia sau de la o figură marcantă a locului. Această situație se constată încă de la începuturile denominației toponimice populare, când atestările documentare indică perifrize preconstitutive în care inițial numele satului nici nu apărea: satul Mateienii (Botoșani) este atestat la 1437 ca satul „unde șade Matei” (TTRM, II₁: 249); satul Dumbrăvenii (Suceava) este numit la 1430 satul „unde au fost curțile lui Dumbravă” (*ibidem*: 156); la 1493 avem informații despre Alexești (Iași) ca fiind un „sat pe Vinna [= Vilna], anume unde a fost casa lui Alexa” (*ibidem*: 8); satul care la 1445 este identificat prin referința „unde a fost [...] popa Oană, [...] unde este Vlad, fiul lui Oană” (DRH, A, I: 364) se va numi ulterior Popeni (Vaslui). Mai târziu, în aceste perifrize apare și numele așezării, cu rol diferențiator: la 1502 este atestat la Galați „un sat la obârșia Gerului, anume Mândreștii, unde a fost Ivan Mândrul” (TTRM, II₁: 263); la 1493, Ștefan cel Mare le întărește nepoților lui Lucaci „un sat anume Balomireștii, unde a fost giude Balomir” (*ibidem*: 23); la 1497, Ivan, nepotul lui Toader Bețea, vinde „ocina sa dreaptă [...], un sat în Câmpul lui Dragoș, anume Bețeștii, unde a fost moara lui Bețea” (*ibidem*: 43).

Toponimele descriptive presupun din partea denominatorului surprinderea și evidențierea, prin nume, a unei trăsături percepute ca definitorie pentru realitatea desemnată. Această caracteristică este de cele mai multe ori de ordin fizico-geografic, aici încadrându-se toponimele numite de Iorgu Iordan *topografice*, care „au, ca punct de plecare, [...] înfățișarea sau natura [...] topografică” a locurilor numite (Iordan 1963: 18). Acestea pot face referire la forma referentului (*Măgura, Movila, Ponoară, Râpile, Tarnița* etc.), la natura (*Baia, Balta, Glodul, Lunca, Moșna, Nămolosa, Năsipăria, Rișca* etc.) și la vegetația acestuia (*Frasinul, Mesteacănul sau Nerejul, Rogoazele* etc.). De asemenea, pot surprinde o însușire distinctivă a obiectului geografic denumit (*Amara, Ascușita, Bistrița, Pojorâta, Pustiata, Meria, Neagra, Ruginoasa* etc.).

Deși multe dintre toponimele vechi s-au menținut până astăzi, există destule situații în care, sub acțiunea anumitor factori, raportul de motivare dintre numele topic inițial și obiectul (socio)geografic desemnat și-a pierdut validitatea, ceea ce a determinat redenumirea referentului.

În cazul oiconimelor personale, schimbarea numelui unei așezări apare cel mai adesea în urma schimbării proprietarului. Astfel, satul „unde a fost Mândrea” (1436) apare atestat la 1462, după ce i-a fost întărit lui Duma Negru, ca satul „unde a fost curtea lui Duma Negru”. Urmărind istoricul relațiilor de proprietate, toponimistul Mircea Ciubotaru spune că „nu știm cum se va fi numit satul lui Mândrea [...], până când neamul Scânteieștilor [urmași ai lui Duma Negru] va impune un alt nume așezării pe la sfârșitul secolului XVI”, anume *Scânteștii* pe

Rebricea, astăzi *Scânteia* (Ciubotaru 2013: 33). Pe la mijlocul secolului al XVI-lea, satul Cuhnești de pe Rebricea Mare, atestat la 1484, este vândut de proprietarul inițial, Oană Cuhne, lui Toader Rohat. După această tranzacție, satul se va numi *Rohotești*, după numele noului deținător (*ibidem*: 51). Satul Cujba din județul Vaslui s-a desprins din satul Protopopești la 1830. Până la fixarea denumirii actuale, satul va purta o vreme numele satului-mată, *Protopopeștii*, trecând și printr-o fază denominativă intermediară, anume *Protopopeștii lui Cujbă/Protopopeștii Cujbei* (TTRM, I₁: 327/1).

O altă cauză responsabilă de înlocuirea unui toponim este dispariția realității evocate. *Ulița Măjilor* din Iași, de exemplu, desemna drumul pe care treceau căruțele vânzătorilor de pește, însă, după încetarea acestei activități comerciale, numele străzii și-a pierdut fundamentul semantic, fiind înlocuit succesiv cu denumiri arbitrare precum *Strada Millo*, *Strada Primăriei*, *Strada Mârzescu* (Petre 2012: 35). Șoseaua care lega satele bucovinene Solca și Vicovul de Sus, numită temporar *Maria Tereza* în cinstea mamei împăratului Iosif al II-lea, se va numi *Șoseaua Națională* după retragerea habsburgilor din Bucovina (Prisacaru 2015: 87). Despre răzeșii decăzuți din satul Răcățiu, județul Bacău, mai amintește astăzi doar oronimul *Dealul Mazililor*, deoarece oiconimul *Mazilii* (1892)/*Dealul Mazililor* (1871) a circulat doar o vreme, dispărând în favoarea numelui actual al satului (TTRM, I₂: 964/2).

Odată estompat raportul de motivare dintre referentul (socio)geografic și numele topic inițial, percepția denominatorului se concentrează pe altă trăsătură frapantă a locului denumit. În cazul toponimelor descriptive, primează adesea caracteristicile de natură fizico-geografică: satul gălățean Malul Alb, de exemplu, și-a primit numele actual de la aspectul „alburii” al malului râului Bârlad, pe care este situat (Păltănea, 2000: 7), după ce anterior s-a numit *Slobozia Drăgănești* sau *Răstoaca* (TTRM, I₁: 678/1). Pentru satul nemțean Corhana, vechea denumire, *Cojocăreștii*, a fost abandonată în favoarea numelui actual, care face trimitere la aspectul sterp și râpos al dealului pe care se află așezarea (*ibidem*: 276/1). La 1594, Aron Vodă îi întărește vistiernicelului Văscan „a patra parte din satul *Găureni*, care s-a chemat mai înainte *Nicorești*” (DRH, A, IX: 91). Numele nou al satului are la bază apelativul *gaură*, cu referire la poziționarea geografică a așezării în valea dintre Dealul Găureana și Muchia Bobeicii (TTRM, II₂, ms.)¹. Satul ieșean Crasna, numit în trecut și *Fundul Crasnei* pentru că este situat la izvorul pârâului omonim, va primi din 1876 denumirea *Rotăria*, indicând probabil ocupația oamenilor din zonă, după ce anterior s-a numit pentru scurt timp *Rotarul din Fundul Crasnei* sau *Rotarii* (*ibidem* I₂: 1005/2).

Sunt situații când substituția toponimică este generată de dispariția unor câmpuri toponimice². De pildă, *Pârâul Rânghilești* de astăzi s-a numit în trecut *Cirnohalul*.

¹ Din cauză că ar fi putut sugera neproductivitatea așezării, nici această denumire nu s-a menținut, fiind înlocuită la 1964 cu *Gura Văii* (TTRM, I₁: 508/2).

² *Câmpul toponimic* definește o structură toponimică dezvoltată în jurul unui nucleu, desemnând din perspectiva denominatorului obiectul de maximă importanță (socio)geografică dintr-o

Pentru că a fost singurul element care a „supraviețuit” dezmembrării acestui câmp toponimic vechi, hidronimul nu s-a menținut, fiind înlocuit cu numele satului riveran (TTRM, I₄: XVII). Uneori dispare sau este redenumit doar nucleul oiconimic al unui câmp, caz în care își pot schimba numele și derivatele sale toponimice. Ca urmare a desființării satului Golăiești, astăzi doar o tarla la sud de Rateșul Cuzei (Iași), Pârâul Golăiei se va numi *Pârâul Crăciuneasa* (*ibidem* II₁: 196/1). După înglobarea satului Bârlești în satul Hărmăneștii Vechi, Pârâul Bârleștilor va primi numele de *Pârâul Hărmăneștilor* (*ibidem*, I₄: 22/1). Odată cu înlocuirea oiconimului *Lețcanii Vechi* cu *Bogonosul*, pârâul Valea Lețcanilor, care curge prin localitate, își va schimba numele în *Pârâul Bogonos* (*ibidem*: 238/2).

3. Sinonime toponimice succesive arbitrare

Cazurile de sinonimie toponimică motivată sunt numeroase, însă multe sunt și situațiile când toponimele, preponderent numele de așezări, au fost înlocuite de autorități în mod arbitrar, ignorându-se complet raportul de motivare dintre numele topic și referentul (socio)geografic desemnat. Motivele pentru care administrația a ales să înlocuiască numele vechi ale localităților, unele atestate de secole, cu altele noi, neutre și artificiale, nu mai au legătură cu dispariția sau modificarea referentului denumit, ci țin de considerente socio-umane și, de cele mai multe ori, de exigențe politice. Toponimia românească se schimbă la nivel oficial mai ales după proclamarea independenței de stat (1877), când „noul statut al României permitea și impunea un deplin control asupra întregului teritoriu, control care necesita și o bună, precisă și clară nomenclatură topică” (Nicolae, Suditu 2008: 217). Intervenția oficialităților în acest sens culminează în perioada „democrației populare” (1948–1989), când au și apărut cele mai multe dintre denumirile sterile semantic.

Demersurile administrative care au condus la reconfigurarea nomenclaturii preponderent oiconimice românești au avut ca punct de reper un „complex de grile”, funcționale mai ales în perioada comunismului. Acestea au fost identificate și discutate pe larg de toponimistul Dragoș Moldovanu în *Introducere* la TTRM, I₁₋₂ (LIV–LV). Vizând aspecte *politice, religioase, sociale, etnice, estetice, economice* și *etice*, cele șapte grile au reușit să surprindă întreaga diversitate a sistemului toponimic popular românesc, pe care au redus-o, însă, la denumiri comemorative sau cu conținut semantic abstract și la nume topice „cu valoare distinctivă redusă sau chiar nulă” (Moldovanu 1991–1992: LV), care au generat numeroase serii omonimice³.

microzonă, față de care se subordonează unul sau mai multe derivate toponimice, reprezentând toponime care denumesc obiecte de importanță secundară din imediata apropiere a nucleului (vezi Moldovanu 2010: 18).

³ În urma demersului masiv de redenumire a localităților din anul 1964, nouă sate din Moldova au primit numele *Pădureni* și alte nouă, numele *Viișoara*.

S-a renunțat mai ales la denumiri de localități care invocau (sau semănau cu) numele unor personalități ostile curentului politic al vremii sau care aveau la bază apelative ce desemnau instituții vechi ale statului ori aminteau de regimul burghezo-moșieresc⁴: *Politenii* (Vaslui) → *Vadurile* (1964), *Brătenii* (Botoșani) → *Pădurenii* (1948), *Avereștii/Golanii* (Neamț) → *Stejarul* (1964); *Cătușa* (Galați) → *Bărboși-Cartier* (1964), *Golanii* (Neamț) → *Zorile* (1964), *Salahorul/Salahorii* (Bacău) → *Salcia* (1964), *Tâlhăreștii* (Vaslui) → *Codrenii* (1964) etc. Într-o perioadă în care nu se încurajau practicile bisericești, au fost înlocuite și toponimele de factură creștină: *Călugăra* (Bacău) → *Măgura* (1964), *Diaconii* (Galați) → *Vișina* (1964), *Raiul* (Vaslui) → *Vădenii* (1964), *Răspopii* (Bacău) → *Livezile* (1964), *Strigoaia* (Suceava) → *Vârful Dealului* (1964) etc. Nu au scăpat de eliminare nici etnonimele susceptibile de discriminarea minorităților: *Țigănimea* (Bacău) → *Dealul Mare* (1964), *Șătrărenii* (Iași) → *Stejarii* (1964), *Ursarii* (Vaslui) → *Plopenii* (1964), *Ungurii* (Bacău) → *Arinii* (1968) sau oiconimele considerate neonorante pentru locuitorii așezărilor desemnate: *Baliga* (Vaslui) → *Viișoara* (1929), *Băsenii* (Iași) → *Mihail Kogălniceanu* (1925), *Borăștii* (Iași) → *Cuza-Vodă* (1929), *Găinariii* (Vrancea) → *Făgetul* (1964), *Grașii* (Neamț) → *Dumbrava* (1964), *Strâmbii* (Bacău) → *Valea Mică* (1964), *Buzații* (Neamț) → *Lunca Moldovei* (1964), *Jăvrenii* (Bacău) → *Viișoara* (1964), *Puțenii* (Galați) → *Valea Mărului* (1964), *Tâmpeștii* (Suceava) → *Grădinile* (1964), *Tonții* (Neamț) → *Râșca* (1964) etc. Din considerente de ordin economic, au fost „epurate” și oiconimele care sugerau neproductivitatea localităților denumite: *Glodurile* (Bacău) → *Izvorul Berheciului* (1968), *Găunoasa* (Iași) → *Poiana Șcheii* (1964), *Găurenii* (Suceava) → *Dumbrava* (1964), *Gropile* (Bacău) → *Dumbrava* (1964), *Pârlita* (Botoșani) → *Bălușenii Noi* (1964), *Putreda* (Botoșani) → *Progresul* (1964), *Secăturile* (Iași) → *Livada Nouă* (1964), *Valea Rea/Lunca Rea* (Bacău) → *Valea Mică* (1964), *Valea Seacă* (Bacău) → *Ștefan cel Mare* (1958) etc. În sfârșit, principiul estetic a funcționat în sensul eliminării denumirilor care, din varii motive, erau percepute ca inestetice: *Balaurul* (Vaslui) → *Crângul Nou* (1956), *Oasele* (Galați) → *Rediul* (1964), *Sângeroasa* (Harghita) → *Valea Frumoasă* (1964), *Boul* (Vrancea) → *Viișoara* (1964), *Cioara* (Vaslui) → *Podenii* (1964), *Văcăria* (Vrancea) → *Brădetul* (1964) etc.

Dintre noile oiconime impuse de oficialități, multe au funcție comemorativă, invocând personalități marcante din viața istorică, politică sau culturală a țării și fiind acordate în spiritul „tendinței [...] consolidării funcției «educative», «formative» a toponimiei” (Nicolae, Suditu 2008: 219): *Alexandru Vlahuță* (1956) ← *Pătrășcanii* (Vaslui), *Avram Iancu* (1948) ← *Ichimenii-Morțun* (Botoșani), *Ciprian Porumbescu* (1956) ← *Stupca* (Suceava), *Dimitrie Cantemir* (1948) ← *Valea Răchiții* (Botoșani), *Ion Neculce* (1968) ← *Prigoreni Mici* (Iași), *Mihail Kogălniceanu* (1925) ←

⁴ Exemplele sunt preluate din TTRM, I₁₋₂.

Băsenii (Iași), *Nicolae Bălcescu* (1948) ← *Uricenii* (Botoșani), *Emil Racoviță* (1957) ← *Șurăneștii* (Vaslui), *Tudor Vladimirescu* (1924) ← *Chirileștii* (Galați) etc.

Nu lipsesc nici oiconimele encomiastice, aproape toate acordate în onoarea membrilor familiei regale⁵, care vor fi eliminate după instaurarea noului regim politic: *Poșta Roman* (Neamț) → *Elisabeta-Doamna* (1887) → *Horia* (1948); *Prodăneștii* (Galați) → *Regele Ferdinand* (1924) → *Prodăneștii* (1950); *Gherăieștii Noi* (Neamț) → *Principele Ferdinand* (1904)/*Ferdinand* (1924) → *Gheorghe Doja* (1948) → *Gherăieștii Noi* (1964); *Satul Nou* (Iași) → *Principesa Maria* (1904) → *Tudor Vladimirescu* (1948); *Regina Maria* (Vaslui, 1925) → *Toader Enache* (1948) → *Băltățenii* (1964); *Principele Mihai* (Botoșani, 1924) → *Tudor Vladimirescu* (1948) etc.

Între noile toponime artificiale, fără legătură cu realitatea (socio)geografică denumită, menționăm și numele de localități cu conținut semantic abstract: *Independența* (1887) ← *Maxinenii* (Galați), *Progresul* (1964) ← *Putreda* (Botoșani), *Unirea* (1964) ← *Pășeștii* (Bacău), *Victoria* (1964) ← *Filipeștii* (Botoșani), *Zorile* (1964) ← *Golanii* (Neamț) etc., precum și pe cele amintind de războiul de independență: *Grivița* (1887) ← *Hotarul Bivolului* (Neamț), *Smârdanul* (1904) ← *Canada* (Botoșani), *Vânătorii* (1887) ← *Sultanul* (Galați) etc.

O categorie aparte a denumirilor arbitrare care au substituit nume vechi de localități este cea a oiconimelor generice, cu valoarea distinctivă limitată. Schimbarea numelui unei așezări era propusă de primăria locală, dar alegerea noii denumiri intra în sfera de competență a organelor centrale. După cum arată Dragoș Moldovanu, acestea au oferit o paletă relativ restrânsă de opțiuni pentru înlocuirea oiconimelor vechi. S-au propus, astfel, liste cu „personaje exemplare, al căror nume putea fi transferat în toponimie” (Moldovanu 1991–1992: LIII), dar și cu entopice menite să surprindă „condițiile geografice și topografice, precum și particularitățile locale și de trai” ale localităților redenumite (*ibidem*: LV). Că opțiunile oferite nu au fost foarte generoase se poate deduce din frecvența cu care s-a făcut uz, mai ales în anul 1964, de oiconime precum *Delenii*, *Fântânelele*, *Izvoarele*, *Livezile*, *Pădurenii*, *Poienile/Poiana*, *Stejarul/Stejarii*, *Vălenii*, *Vâlcelele*, *Viișoara* etc., fără capacitate de individualizare, dar cu șanse mari ca „de cele mai multe ori [...] «să se potrivească» cu realitățile” locului desemnat (*ibidem*: LVI).

Având ca prim deziderat impunerea în memoria colectivă a unor valori politico-sociale noi, reconfigurarea oiconimiei românești pe cale administrativă a ignorat raportul de motivare existent între numele topic vechi și referentul desemnat. Dezinteresul pentru informația lingvistică rezidă și în înlocuirea unor oiconime care, la o primă vedere, au fost considerate „incomode”. Numele satului Polițeni, de exemplu, nu putea aminti de instituția poliției, ulterioară atestării localității, după cum nici oiconimul *Brăteni*, atestat încă de la 1427 ca „sat la

⁵ Doar numele a două personalități în viață au pătruns în oiconimia națională. Este vorba despre Vasile Alecsandri și Mihail Kogălniceanu, după care au fost numite fostul sat băcăuan *Alecsandri* (1887) și satul gălățean *Vasile Alecsandri* (1887), respectiv satul ieșean *Kogălniceanul* (1886).

Carpeni, unde a fost casa lui Dobrăcin și a lui Bratul Pleșescul”, nu putea avea legătură cu politicianii Brătianu, motiv pentru care s-a și revenit la denumirea inițială în 1996 (TTRM, II₁: 63/1). Oiconimul *Cătușa* are la bază numele unei plante, iar *Sângeroasa* desemnează, de fapt, o vale cu sângeri. Numele satului Șerbești (Neamț), înlocuit cu *Ștefan cel Mare* la 1968, nu este derivat de la apelativul *șerb*, ci are la bază antroponimul *Șerb* (*ibidem*: 396/1). La fel, oiconimul *Borăști* își are originea în numele de persoană *Bora* și numai prin atracție paronimică a putut fi considerat inestetic (*ibidem*: 50/2). Sunt destule astfel de nume de localități pseudo-calificative, considerate depreciative, care au fost înlocuite cu denumiri neutre cu consecința ruperii acestora de etimon. Oiconimul *Speriați*, de exemplu, care provine de fapt de la supranumele *Speriatul*, a fost înlocuit în 1964 cu denumirea *Pădureni* pentru că s-a considerat că face aluzie la o trăsătură negativă a locuitorilor satului (*ibidem*: 381–382). Oiconimul *Șătrăreni*, având la bază supranumele *șătrarului* Alexa, a fost apropiat de apelativul *șatra*, fiind înlocuit în 1964 cu *Stejarii* (*ibidem*: 392/2). De asemenea, *Tâlhăreștii* (derivat de la supranumele *Tâlharul*, dar asociat cu apelativul *tâlhar*) a fost redenumit *Codrenii* (*ibidem*: 412/1), *Tâmpeștii* (de la numele de persoană *Tâmpea*, apropiat de apelativul *tâmpit*) a fost înlocuit cu *Valea Mare* (*ibidem*: 412/2–413/1) etc.

4. Sinonime toponimice simultane

Dublețele toponimice simultane sunt caracteristice mai ales situațiilor de ocupație străină a teritoriilor românești, când pentru aceeași așezare circulă paralel două nume diferite: cel vechi, românesc și cel impus de administrația străină. În Bucovina habsburgică, de pildă, oficialitățile nu au folosit ca atare numele românesc al satelor pe teritoriul cărora s-au înființat coloniile noi, ci au preferat să-l traducă (*Fürstenthal* – *Voievodeasa*, *Schwarzthal* – *Negrileasa*) sau chiar l-au înlocuit printr-o creație toponimică. Aceasta fie onora unele personalități în viață (*Cârlibaba* – *Mariensee*, *Măneuți* – *Andreasfalva*, *Dornești* – *Hadikfalva*, *Vorniceni*– *Joseffalva*), fie pornea de la caracteristicile fizico-geografice ale locului denumit (*Buchenhain*, desemnând o zonă cu o pădurice de fagi – *Poiana Micului*, *Eisenau*, numind o poiană unde existau zăcăminte de fier – *Prisaca Dornei*). Populația autohtonă a continuat să folosească numele vechi românești⁶, cele străine fiind utilizate doar la nivel politico-administrativ. De altfel, acestea și dispar după 1918, când se interzic prin lege „denumirile întrebuintate de administrațiile fostelor dominațiuni străine” (Regulament 1937: 1452).

⁶ Ca o excepție de la regulă, localnicii din Vadul Negrilesei își numesc și astăzi satul *Șfarântal* (sau doar *Șfarț*), variantă „românizată” a germ. *Schwarzthal* (Diacon 1989: 252). O altă reminiscență, tot la nivel popular, a germanizării toponimice în Bucovina este și numele muntelui Fusa (< germ. *Fuss* „picior de munte”), menținut până astăzi, care a fost acordat de coloniștii de la Freudental în locul presupusei denumiri românești *Ciumârna* (vezi Moldovanu 2010: 26).

Ocupație străină cu repercusiuni asupra toponimiei naționale a cunoscut și Basarabia. „În spiritul regimurilor de administrare de altădată” (Eremia, Răileanu 2008: 15), foarte multe localități au fost redenumite și aici: *Dolna* → *Pușkino*, *Ialoveni* → *Kutuzovo*, *Sângerei* → *Lazovsk*, *Șoldănești* → *Cernenko* etc. Faptul că aceste denumiri străine nu au găsit ecou în rândul populației autohtone rezidă în promptitudinea cu care s-au reluat, oficial, numele vechi imediat după 1989, an în care s-a și revenit la grafia latină și s-au adoptat norme ortografice unitare (*ibidem*: 16).

Însă nu doar denumirile străine s-au lovit de reticența localnicilor, ci și numele românești acordate arbitrar de oficialități. Tot Dragoș Moldovanu prezintă cazuri când în uzul popular a continuat să circule fie numele vechi al unei așezări, fie patronimul aferent acestuia. De pildă, *Onești* s-a menținut alături de *Gheorghe Gheorghiu-Dej* chiar și în unele publicații oficiale, iar locuitorii fostului sat Șerbești, astăzi Ștefan cel Mare, au continuat să spună „mă duc la *șerbeșteni*” și nu „mă duc la *Ștefan cel Mare*” (Moldovanu 1991–1992: LIV).

5. Încheiere

Indiferent de cauza care generează sinonimia toponimică, înlocuirea unui nume topic vechi cu o denumire nouă atrage după sine riscul trecerii în uitare a istoriei referentului desemnat, tezurizat tocmai în toponimul dispărut. Dacă sinonimia toponimică motivată se dovedește a fi „legitimă” și naturală în condițiile schimbărilor de ordin istorico-social, administrativ și/sau geografic ale realității denumite, substituția pe cale administrativă a numelor de localități are efecte cu atât mai nedorite asupra toponimiei românești, cu cât noile denumiri, generice sau sterile semantic, nu se mai raportează decât convențional la referentul desemnat, fără a-l mai individualiza prin surprinderea elementului său distinctiv. În această situație, doar cercetarea toponimică diacronică poate asigura reușita reconstituirii dinamicii denominative a unității (socio)geografice vizate.

BIBLIOGRAFIE

- Ciubotaru 2013 = Mircea Ciubotaru, *Cercetări de onomastică. Metodă și etimologie*, Iași, Casa Editorială Demiurg Plus.
- Diacon 1989 = Vasile Diacon, *Vechi așezări pe Suha Bucovineană. Pagini monografice*, Iași, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.
- DRH, A = *Documenta Romaniae Historica. A. Moldova*, vol. I (1975), IX (2014), București, Editura Academiei Române.
- Eremia, Răileanu 2008 = Anatol Eremia, Viorica Răileanu, *Localitățile Republicii Moldova. Ghid informativ documentar istorico-geografic, administrativ-teritorial, normativ-ortografic*, Chișinău, Tipografia Centrală.
- Iordan 1963 = Iorgu Iordan, *Toponimia românească*, București, Editura Academiei.
- Moldovanu 1991–1992 = Dragoș Moldovanu, *Introducere la TTRM*, I₁₋₂.

- Moldovanu 2010 = Dragoș Moldovanu, *Teoria câmpurilor toponimice (cu aplicație la câmpul hidronimului Moldova)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”.
- Nicolae, Suditu 2008 = Ion Nicolae, Bogdan Suditu, *Toponimie românească și internațională*, București, Editura Meronia.
- Păltănea 2000 = Paul Păltănea, *Toponimie gălățeană. Numele comunelor și satelor*, în „Viața liberă”, XI, nr. 3098, p. 7.
- Petre 2012 = Mihai Petre, *Toponimie urbană hunedoreană*, Timișoara, Editura Universității de Vest.
- Prisacaru 2015 = Ana-Maria Prisacaru, *Toponimia românească din Bucovina habsburgică (actualele teritorii românești). Germanizare și reromânizare*, Iași, Casa Editorială Demiurg.
- Regulament 1937 = *Regulamentul de aplicare a legii administrative*, în „Monitorul oficial”, 18 februarie, p. 1452.
- TTRM = *Tezaurul toponimic al României. Moldova* (coordonator: Dragoș Moldovanu). I₁₋₂, *Repertoriul istoric al unităților administrativ-teritoriale (1772–1988)*, București, Editura Academiei Române, 1991–1992; I₄, *Toponimia Moldovei în cartografia europeană veche (cca 1395–1789)*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2005; II₁, *Mic dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)*, partea 1, *Toponime personale*, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2014; II₂, *Mic dicționar toponimic al Moldovei (structural și etimologic)*, partea a 2-a, *Toponime descriptive* (ms.)

CAUSAL VS. CASUAL TOPONYMIC SYNONYMY WITH REFERENCE TO ROMANIAN OIKONYMY

ABSTRACT

Toponymic synonymy occurs when a (socio)geographical entity receives two or more designations in the local system of usage. It can be either subsequent, thus the new name entirely replaces the previous, or concurrent, when the old name, preserved in popular use, circulates at the same time with the new name, implemented by official ways. The last situation can be found especially in territories found themselves under transitory foreign occupation.

Keywords: *toponymic synonymy, place-names, oikonymy, subsequent synonymy, concurrent synonymy.*